

VALTU

Nr. 24
SEPTEMBER
1989

EHITAJAD TÄHISTASID AMETI- PÄEVA

Reedel 11. augustil kogunes üle 100 inimese Kumma spordiplatsile ehitajate päeva tähistama. Esindatud olid kõik brigaadid ja lülid, samuti saeveski puidutöökoja kollektiiv. Sissejuhatava sõnavõtuga esinenud ehitusjaoskonna juhataja tegi kokkuvõtte pooleaasta tööst, rääkis puudustest ja korraminekutest ning kutsus kõiki andma oma parima aastaülesannete täitmiseks.

Majandi juhtkonna nimel terivitas ja õnnitles ehitajaid ja nende abikaasasid parteikomitee sekretär Endel Maltzar. Ta arvas, et vaatamata kõigile raskustele peaks ehitajad kohustuste täitmisega toime tulema. Koos ametiühingu esimehe Greta Kutsariga anti üle majandi aukirjad ja rahalised preemiad. Preemia said Heino Leinaru puidutsehhist, Tõnis Kurrisoo projektgrupist ning Erik Laurimaa, Jaan Pihlap, Mihhail Vizitšnanitš, Vassili Kubinets, Vassili Manivtšuk ja Siiri Laansoo ehitusjaoskonnast.

Ilus suvine õhtupoolik võimaldas läbi viia ka sportlikke üritusi. Elevust tekitas õnneloos. Peomeeleolu aitas üleväl hoida Kirovi nimelise Kalurikolhoosi ansambel „Vanaviisi“, aga ka suupisted, õlu ja baar. Kõlama jäi arvamus, et ametipäeva tuleks tähistada igal aastal.

AIMUR PAILK,
ehitusjaoskonna juhataja

■ MEELES PEETAKSE TUBLIMAIID. AUKIRJA SAAVAD EERIK LAURIMAA...
■ ...JA HEINO LEINARU.
■ INGLISTE MÕISAHOONE RESTAUREERIJAD AKSEL PÖLD, HARRI MÄNG JA MATI ATROF.
■ ÖNNELOOSI ORGANISEERISID OLEV BAIKOV JA HARRI KIO.

23. augustil koguneti Balti ketti, kus katkematu inimahel ühendas Tallinna Pika Hermani torni jalamit Gediminase torniga Vilniuses, et anda maailmale märku oma vabadustaotlusest ning omariikluse rahumeelse taastamise soovist ühises Euroopa kodus. Sellel suurel ja vastutusrikkal üritusel osalesid aktiivselt ka meie majandi inimesed kattes Eesti 211,5 kilomeetrilises osas 1900 meetrit.

AARE HINDREMÄE fotod

JUHATUSES

EHITUS- TEGEVUSEST | POOLAASTAL

Sellest informeeris juhatus ehitustööde juhataja A. Paik. Selgus, et rahaliste plaanide täitmisel ollakse graafikus. Uus-ehituste plaan oli 583 000 rbl, täidetud oli 314 000 ja kapitalremondi plaanist (417 000 rbl.) oli täidetud 265 000 rbl. Esimese poolaastal rahaline plaan ületati 79 000 rubla võrra. Eelmisel aastal üleandmata Ingliste katlamaja ja ühepereelamu ning töökoja puidukuivati võeti eksploatatsiooni. Kuid samal ajal on mitmel objektil eksploatatsiooni tähtsajad möödunud või ei suudeta ka teisel poolaastal normaalgraafikust kinni pidada. Ingliste Kalda lauda heinaküün pidi valmima 1. juuliks, nüüd lubati see lõpetada augustis. Aiandi abihooned peab valmima septembris, kuid loodetakse sellega valmis saada novembris. Saun-võimlale on ehituslik mahajäävus 70 000 rbl., Rapla KEK-il samal objektile on vajakajäämine 190 000 rubla. Ingliste mõisahoonel on alatäitmine 76 000 rbl. Märkigi, et sellel objektile on mahajäävuse põhjuseks tööde halb organiseerimine, osa töötajast on madala kvalifikatsiooniga ning nõrga distsipliiniga. Ka loomakasvatushoonete remondiga ollakse tõsiselt graafikust maas.

Ehitajate seisukohast on mahajäävuse põhjuseks:

■ EHITUSJÄRGUS OLEV VALTU SAUN-VÕIMLA. VALDUR JÕGI foto

* Ehitusmaterjalide suur defitsiit.

* Ehitusobjekte ei varustata vajalikul määral tehnikaga.

* Tellitud materjalid (uksed, aknad jne.) ei laeku tähtaegselt, osa tellimustest jäetakse täitmata.

* Objektidel jätab soovida tööde organiseerimine ja distsipliin.

Juhatus kohustas ehitusosakonda rakendama vajalikud abinõud aastaplaani täitmiseks.

1. oktoobriks tuleb koostada ka ehituste perspektiivplaan, selle väja töötamise komisjoni kuuluvad kõik majandi spetsialistid ja tootmisloikude juhid.

Rein Kuum — jookidete tehni-
töölaine

Eve Lepik — aiandi töölaine

Vilge Rehe — farmibrigadir

Eve Golding — zootehnik

Vello Viira — estosteriili töö-
line

Ene Jürgens — lüpsja

Margit Murumägi — lüpsja

Silva Küla — lüpsja

Andres Tomson — puidutehni-
töölaine

Jaan Kõrtsini — elektrik

Alar Päärmaa — stipendiaat

Gustav Kaldoja — stipendiaat

Margus Kiik — puidutehni-
töölaine

Omar Jaeski — metsatehnik

Paiveli vallandamine kolhoosi liikmest anti volinike koosoleku otsustada.

KARISTATI

Töödistsipliini rikkumise eest said noomituse Arvi Laineste ja Vambola Kidra ning jäeti ilma ka II kvartali preemiast.

Viktor Bortnik jäeti ilma aastapreemiast, kuna oli enne rooli taha istumist pruukinud alkohoolseid jooke. Samas seisundis sõitis Väino Leiberg traktori ja ruloonpressiga Kumma külas. Mees ei saanud enne masinat seisma, kui oli ka tee ääres aia maha sõitnud. Selline ralli läks talle maksma aastapreemia.

* * *

VÕETI KOLHOOSI

LIIKMEKS:

Milvi Edel — jookidete tehni-
töölaine

Lilia Koit — jookidete tehni-
töölaine

VABASTATI TÖÖLT:

Ülo Leinpere, Arvo Rosin, Hubert Lauk, Arkadi Novikov, Vassili Karp, Fjodor Boinšak, Aivar Kütt, Tõnu Krimm ja Ants Kompus. Tiiu Ammermanni vabastamine ja Peeter

Alates 1. augustist k.a. keh-
testati sealiha müügihinnaks
2 rbl. kilogramm.

MILLEGA TEGELEB VALTU PROJEKT- GRUPP?

Valtu kolhoosis töötab projekt-grupp seitsmendat aastat. Meie ülesandeks on kindlustada ehitusjaoskonda projektidega ning anda ehitusalast konsultatsiooni majandi spetsialistidele ja individuaalehitajatele. Kuna kolhoos ehitab palju ja meie projektgrupp on väike, töötame kolmekesi, siis osa projekte tellime projekteerimisinstituudilt „EKE Projekt“. „EKE Projekti“ projektide järgi on viimasel ajal ehitatud Inglise ja Kaerepere sektiioonelamud ning kõrgepinge elektroodkatlamaja. Praegusel ajal ehitatakse saunvõimlat ja siseujulat. EKE-s on projekteerimisel Inglise töökoda ja nuumikute sigala ning Kaerepere kanalisesiooni rekonstrueerimine.

Valtu kolhoosi projektigrupi projektide järgi on ehitatud Inglise vasikalaut, Estosteriilitsehh, üheperekonnaelamud; Kaereperes mineraalväetiste hoidla, saekaaterpuidutöökoda, puidukuivati, laululava, liha- ja piimamüügipunkt, samuti rida silohoidlaid ja muid insenerirajatisi. Meie projektide järgi on ehitamisel uue aiandi ladu-olmehoone, jõusööda ning mürkemikaalide laod. Praegusel ajal projekteerime Inglisele kuivatit ja Kaereperre lasteaeda.

Käesoleval defitsiidiajastul on ka projekteerimine defitsiitne, s.t. „EKE Projektist“ saame tellida piiratud arvul projekte. Projekteerimine on ka suhteliselt kallis. Näiteks oleme saunvõimla-ujula projekti eest maksnud „EKE Projektile“ üle 70 tuhande rubla.

Veidi projekteerimisel olevatest objektidest.

Kaerepere kanalisesiooni rekonstrueerimine — ehitatakse uus puhastusseade Sõõru soo äärde; rajatakse uus kanalisesioonitorustik ülepumplast sooni; Sõõru soost kaevatakse väljavoolukraav.

Inglise nuumikute sigala — ehitatakse uus sigalakompleks Raba tee äärde. See koosneb kahest sigalast à 100 kohta, katlamajast, söödaköögist, sõnnikumajanduse ehitistest. Olemasolev Inglise sigala rekonstrueeritakse hiljem noorloomalaudaks.

■ VALTU LIHA- JA PIIMAMÜÜGIPUNKT, ARH. TÖNIS KURISOO.

■ PROJEKTEERIJAJA SIRJE KURISOO.

■ VALTU MÄNGUDEVÄLJAK, ARH. TÖNIS KURISOO.

Inglise töökoda — ehitatakse uus remondihall koos mitmesuguste agregaatide remondi ja tööpinkide ruumidega, kogupinnaga 1188 m². Samuti ehitatakse uus olmehoone riietus-, pesemis- ning kontoriruumidega. Inglise töökoda saab ka uue katlamaja.

Valtu lasteaed — ehitatakse staadioni, klubi ja ujula vahelisele haljasalale. Oma päevase kodu leiavad seal 3- kuni 6-aastased lapsed. 6-aastaste laste I klass hakkab samuti paiknema uues lasteaias.

Lähematel aastatel projekteerimisele tulevatel ehitustel võiks nimetada Valtu kauplus-söökla laiendust, Kaerepere klubi, lüpsikarjafarmide rekonstrueerimisi, katusega sõnnikuhoidlaid...

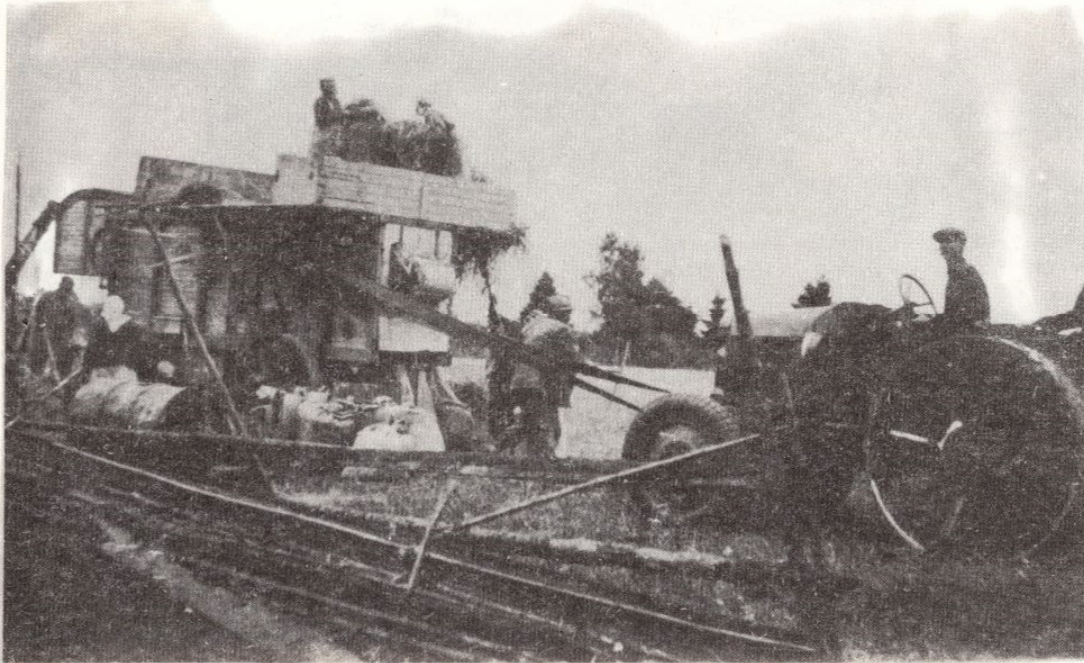
Projekteerija amet on huvitav ja keeruline. Tihti on vaja 180° ümberorienteerumist, sest projekteerida tuleb väga erineva funktsiooniga objekte.

Oleme püüdnud leida võimalikult palju individuaalseid lahendusi. Leian, et senine ehituspoliitika on olnud vale, kuna kõik Valtu elamud oleme pidanud ehitama tüüpprojektide järgi. Minu arvates peaks iga inimese kodu olema kordumatu.

Projektide kvaliteedi tõstmiseks ootame tellijafelt tunduvalt suuremat aktiivsust ja huvi oma tellitud ehitiste suhtes. Ei saa ju projekteerijailt nõuda näiteks kõigi lastekasvatamise või viljakuivatamise nüansside tundmist. Vastavad teadmised on aga kindlasti olemas spetsialistidel, hoonete ja rajatiste projektide tellijatel.

TÖNIS KURISOO,
Valtu kolhoosi insener-arhitekt

VALDUR JÕGI fotod

RAJAME K MUUSEUM

Pildil:
■ INDREK LAAM viljapeksul.
(Foto Inglise Muinsuskaitse-
klubi arhiivist)

VANU DOKUMENTE SIRVIDES

Lõpule on jõudnud ettevalmistav töö Valtu kolhoosi baasil moodustatava ühistu loomiseks. Uuest aastast lakkab Valtu kolhoos eksisteerimast, valmis on juba Valtu osahistu põhikiri, välja on toodud kõigi praeguste kolhoosi liikmete ehk tulevaste ühistu liikmete arvestuslik varandus.

Ettevalmistava perioodi jooksul oli vaja läbi töötada palju vanu dokumente — kolhooside loomisaegseid ühistamisakte ja aastaaruandeid alates 1949. kuni tänaseni. Vaatamata oma mahukusele, oli töö huvitav, kuna andis pildi kolhoosi astujate varanduslikust olukorrast, näitas kolhoosi loomisjärgset kehva olukorda ja edasist jõukuse kasvu.

Kuna enamus inimestel pole olnud võimalik näha kolhooside moodustamise ajal koostatud ühistamisakte, siis kirjeldaksin järgnevalt, mida need aktid sisaldasid ja millised erinevused külade piires olid ühistatud vara hindamisel. Nimelt pandi kirja kõik, mis panna andis — loomad, linnud, hooned, masinad, põllutööriistad, veovahendid, olemasolev loomasõöt ja aluspanu. On hea, et kuigi suure hiline misega, aga lõpuks siiski on kolhoos valmis tasuma oma auvõlga kolhoosi asutajaliikmete ees.

Kõikumised ühistatud vara hindamisel on erinevate kolhooside lõikes olnud suured. Näiteks hobune maksis „Nurme“, „Kevade“, „Võidu“ ja Valtu kolhoosis 400—500 rubla, „Ühenduses“ ja „Lembitus“ 800—1000 rubla, „Ühiselus“ koguni 2000—4000 rubla. Lehma hinnaks oli „Ühenduses“ 150 rubla, Valtus ja „Kevades“ 200—400 rubla, „Lembitus“ ja „Võidus“ 400—500 rubla, „Ühisel Laus“ 500—600 rubla ning „Ühiselus“ 1000—1800 rubla.

Ka põllutöömasinad on hinnatud küllaltki erinevalt. Nii on sahk maksanud Valtus 25—35 rubla, „Ühiselus“ aga 80—120. Niidumasinat hinnati Valtus, „Kevades“, „Nurmes“ 100—150 rublaga, „Ühiselus“ aga 300—350 rublaga. Lõikusmasina hind kõikus 50—500 rubla vahel jne.

Kuldse kesktee leidmiseks ehk ühtsete hindade kehtestamiseks tulid paaril korral kokku juba auväärses eas kolhoosnikud, et tuletada meelde kolhooside loomise aegu. Ühise arutamise ja vaidlemise tulemusel jõuti kokkuleppele järgmistes hindades (vanas vääringus):

hobune	1500.—	lõikusmasin	390.—
lehm	1200.—	niidumasin	375.—
sig (kesik)	50.—	külvimasin	450.—
emis	200.—	vanker	320.—
sahk	200.—	regi	160.—
äke	40.—	saan	160.—
rull	60.—	jne.	

Ühtsete hindade kehtestamine võimaldas kõik aktid ümber hinnata ja välja tuua 1949. aastal ühistatud vara kogumaksumuse, milleks kujunes uue rahakursi järgi umbes 200 000 rubla. Olgu siinkohal näitena toodud ühe endise „Pidula“ kolhoosi verivärske kolhoosniku vara ühitamise akti ärakiri. Rahasummad on vanas vääringus. Esialgse summa kõrval on summa pärast ümberhindamist.

PÖLLUMAJANDUSLIKU ARTELLI PÕHIKIRJA KOHASELT ÜHISTATUD VARA VASTUVÕTMISE AKTI ÄRAKIRI

Vara omanik: Karla Tiit Sepa talust

Ühistatud vara	Arv	Summa	Summa pärast ümberhindamist
1. Loomad			
Hobune	1	400.—	1500.—
Hobune	1	400.—	1500.—
Lehm 7 a	1	776.—	1200.—
Lehm 8 a.	1	776.—	1200.—
Lehm 11 a.	1	708.—	1200.—
Sead	2	400.—	400.—
KOKKU LOOMAD		3460.—	7000.—
2. Majanduslikud hooned			
Küün		3600.—	3600.—
Laut		8400.—	8400.—
Heinaküün		190.—	190.—
KOKKU HOONED		12190.—	12190.—
3. Põllutöömasinad			
Niidumasin	1	225.—	375.—
Hobureha	1	150.—	200.—
Vedruäke	1	20.—	50.—
Puuäke	1	10.—	40.—
Ader	1	5.—	100.—
Raudrull	1	50.—	60.—
Rakmed	2	200.—	200.—
Ader	1	20.—	100.—
Seemendussahk	1	40.—	180.—
Külvimasin	1	50.—	450.—
KOKKU PÖLLUTÖÖMASINAD		770.—	1955.—
4. Transpordivahendid			
Vanker	2	200.—	640.—
Regi	2	100.—	320.—

KODUMAJANDI AJAJMI

Järjekordsel parteikomitee istungil arutati mitmeid kolhoosi ellu puutuvaid küsimusi. Üheks kaalukamaks oli Valtu kolhoosi koduloomuuseumi rajamise võimalused. Nenditi, et majand on rajooni parimate hulka kuuluv, kus rikkus on iga aastaga kasvanud, kasvanud on ka kolhoosiperede arv ja nende sissetulekud. Liha ja piima tootmine on heal järjel, hästi on arenenud ka abitootmine. Abitootmises toodetud kauba realiseerimisega on populaarsust saavutatud nii vabariigis kui ka üleliidulises ulatuses. Majandi puhastulu oli mullu üle nelja miljoni rubla. See

kõik on saavutatud igapäevase pingelise tööga. Nii tormame päevast-päeva ühelt võidult teisele, peatumata, käidud teel tagasi vaatamata. Jah, siin peegeldub eestlaste visadus ja töökus, tema püüdlus elada homme paremini kui täna.

Aga kas on ikka õige aina tormata uute kõrguste poole, hetkegi möödaniikule mõtlemata, endast järeltulevatele põlvedele mälestusväärset jälge jätmata. Ma arvan, et me ei tohiks nõnda talitada. Sellisele seisukohale jõuti ka parteikomitees ning tehti mulle ülesandeks käesoleva kirjatükiga kolhoosirahva poole pöörduda.

Kahjuks viimased 50 aastat on möödunud väga keeruliste sündmuste keerises ja sellest perioodist pole järele jäänud ei kroonikat ega kogutud ja koondatud koduloolisi materjale. Püüame nüüd veel päästa, mis päästa annab. Seoses eelöelduga otsustatigi hakata rajama koduloomuuseumi. Sellisele seisukohale jõuti nii parteikomitees kui ka kolhoosi volinike koosolekul. Nendest koosolekutest osavõtjate nimel ja ülesandel pöördungi majandi töötajate poole palvega aidata igati kaasa algatatud mõtte elluviimisele.

MILLIST ABI ME VAJAME!

Kodumajandi koduloomuuseumi avamiseks on vaja hulgaliselt eksponaate, kõige vanemast ajast kaasajani. Tänuks oleme fotode, vanade dokumentide, kirjutiste, artiklite, isiklike mälestuste, ajaleheväljalõigete, esivanemate töö- ja tarberiistade jne. eest. Kui mõnda muuseumile vajalikku

dokumenti tahetakse perekonnale säilitada, siis tehakse sellest foto-kopia ja tagastatakse omanikule.

Vajame ka heatahtlikku ja mõistvat suhtumist. Leiame oma perest ja otsime ka naabrite, sugulaste ning tuttavate juurest eksponaate ja anname kogutust teada korraldavale komisjonile. Aktivistid ja komisjoni liikmed külastavad sellel eesmärgil ka kolhoosiperesid. Me palume osutada neile abi selle tänuväärse ülesande täitmisel. Need inimesed on volitatud eksponaadid üle vaatama, muuseumi tarbeks arvele võtma ja vastavaid nimekirju koostama.

Orgkomisjoni kuuluvad: Luule Bortnikova, Aare Hindremäe, Endel Kiolein, Kaie Kõrtsini, Milvi Leinaru, Endel Maltzar ja Helgi Sussi.

Kui me kõik aktiivselt kaasa lööme, ega siis kodumajandi muuseumi avamine päris võimatu polegi.

ENDEL MALTSAR,
orgkomisjoni liige

■ HEINA KOKKUPANEK „ÕHISES LAUS“ 1949. a. KAASIKU HEINAMAAL. FOTOL VASAKULT: ALDA HINDREMÄE, ALIIDE KRAAM JA ELFRIIDE ILLOPMÄGI. (Foto Ingliste Muinsuskaitseklubi arhiivist).

KOKKU TRANSPORDIVAHENDID	300.—	960.—
--------------------------	-------	-------

5. Teravili

6. Kartul

7. Loomasööt ja aluspõhk

KOKKU VASTUVÕETUD VARANDUST	16720.—	22105.—
-----------------------------	---------	---------

Peale ühitamisaktide võis nii mõndagi huvitavat leida vanadest aastaaruannetest. Neist võib teada saada, et 1950. a. oli „Tee Kommunismile“ kolhoosis normipäevatasu 2.50, normipäevi ühe töövõimelise kolhoosniku kohta 420 ja keskmine aastapalk 1052 rubla vanas rahas. Peale selle anti normipäeva kohta 2,5 kg teravilja, 3 kg kartulit, 1 kg heina ja 1 kg põhku.

1958. aastaks oli normipäevatasu tõusnud 12.25 ja keskmine aastapalk 4900. Lisaks rahapalgale anti 1,5 kg teravilja. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli 1950. a. 2162 kg, 1958. a. aga juba 3812 kg.

Kui vaadata töötasude muutumist kümneaastaste tsükli kaupa, siis

aastatel 1949—1959 oli keskmine kolhoosi liikme aastapalk 223 rubla ja kuupalk 19 rubla, 1960—1970 vastavalt 977 ja 81 rubla, 1971—1981 2240 ja 187 rubla ning 1982—1988 3323 ja 277 rubla. Need palgad on juba uues rahas.

Aastaaruannetest selgub ka, et juba 1950. aastal ei pidanud tollase põllumajanduse osakonna juhtivtöötajad paljaks pärast aastaaruande läbi vaatamist kirjutada sinna pikki õpetlikke tiraade sellest, kuidas põllumees edasi peab töötama.

Lõpetuseks olgu tuju tõstmiseks sõna-sõnalalt üks tollane õpetus 1950. a. aastaaruandest.

„Tugevdada töödistsipliini, kinni pidada tootmisplaanis ettenähtud normipäevade arvust, mitte lubada normipäevade ülekulu.“

Suuremat rõhku panna saagiplaanide täitmisel, selleks kasutada kõik kohalikud väetised nagu komposteeritud turvas, tuhk, virts, sõnnik ja mineraalväetised ning teisi agrotehnilisi võtteid. Munatoodangut tõsta. Suuremat rõhku panna söödabaasi laiendamisele.

Võidelda tulude-kulude eelarve täitmise eest. Täpselt ja tähtajaliselt täita kõik riiklikud kohustused ja plaanid. Lõpetada kevadkülviks ettevalmistustööd puhastamise ja põllutööriistade remondi osas. Kindlustada seemnefondide 100% täitmist.“

Ja nõnda me TUGEVDAME, PANEME SUUREMAT RÕHKU, VÕITLEME, TÄIDAME ja KINDLUSTAME juba 40 aastat.

HELLE TUKK

JOOKIDETÖÖSTUS VALTUS

TÄNA JA HOMME

■ JOOKIDETÖÖSTUSE

EKSPORT-IMPORTTOODANGU NÄIDISED.

Kui otsus võidelda alkoholismiga jõudis teraviku pöörata jookide vastu ja unustas võitluse alkohoolikuga, sai Veinist, mida toodeti Valtus, üks kurja juuri rahva meele ja mõistuse tumestamisel. Vein, see paha ollus, oli nii halb, et tema ni-

meigi ei juletud suhu võtta. Läksid käiku surrigaadid ja parfümeeria- ja kosmeetikavahendid. Valtu ümberehitamine parfümeeriastehaseks tundus juhtkonnale liialt eksootiline ja siis sai teoks mõte õllest. Ka õlu oli veel sel ajal halb jook

■ ENNE PUDELISSE JÕUDMIST TEEB TOODANG LABORATOORIUMIS LÄBI KONTROLLI TAMARA VAHI PILGU ALL.

— peaaegu noor mürk, teda realiseeriti ettevaatlikult pealelõuna ja päikeseloojaku vahel (joomiseks pimedast!) Isegi keefiiri, kui alkoholismi algpõhjuse müümise keeld oli tulekul. See oli siis põhjus, miks õlletootmine Valtu maile jõudis.

Tänaseks oleme jõudnud seisule, kus õlu on jälle muhe karastusjook ja mille joomine pimedast päevalvalgele toodud. Aeg mis kulles õlle rehabiliteerimisele, sai Valtus ära kasutatud kahe villimis-

liini ülesseadmiseks. Ette on valmistatud kääri- ja laagriruumid. Käiku on läinud külmutusseade ja keedukojas seisavad keedukatlad. Meie väike nägus pudelijupats (algsest ka üks joomise vastu võitlemise abinõu — ikkagi väike pudell) on vabariigis saanud üsnagi tuntuks. Võib tekkida küsimus, miks villime siis Saku õlut ega tooda seda ise? Põhjuseid on mitu. Esiteks õlletehase terviklik väljaehitamine on üsna pikk protseduur. Oleks tulnud ju rahvas, kes enne

VIINAST ON SAANUD EESTI RAHVA SURMAVAENLANE

Viimasel ajal räägime palju eesti rahva uuest ärkamisajast, otsime oma juuri, ei jäta märkimata oma sajandipikkusi kultuuritraditsioone, koguneme suurtele pidudele, rahvakoosolekutele, laulame oma kauneid, südamest-tulevaid laule ja kui laiali läheme, jäävad meist maha tühjad pudelid, osa kaasmaalasi on aga nii uduste silmadega, et seda küll isamaaliste laulude ilu põhjuseks pidada ei saa.

Seetõttu aina sagedamini käib mõte, kas me äkki asjatult ei süüdistata migratsiooni oma rahvuse hävitamise katses. Kas me hoopis mitte ise ei hävita end aeglaselt, kuid sihikindlalt?

Nii migratsiooni kui ka alkoholismi vastu võitlemiseks on meil seadused vastu võetud. Esimene nendest küll pisitasa hakkab mõjuma, seda me oleme saanud lugeda ajalehtedest, kuulda raadiost-telerist, kuid hulgalistest alkoholivastastest seadustest ning kampaaniatest küll tulu ei ole. See, et me enam kuidagi piiri ei leia, näitabki, et joomatõbi on eesti rahva sees nagu rott viljasalves. Huvitaval kombel me seda sealt leida ei püüagi, nagu polekski oma salv. Aga kellele me jätame oma eestimaa, kes teeb meie tööd edasi? Esimesed, mille viin hävitab, on südame-tunnistus ja kohusetunne. Joodiku hing ei kripelda ei heinamaale ega põllule, kui suure saju järel lõpuks päike paistma hakkab, tema ainus igatsus on pea parandamise järele. Samuti on üsna võimatu, et need idioodid, keda aina rohkem sünnib joodikutest vanematel, tulevad toime keeruliste masinatega ja automaatikaga, milleni meiegi IME tingimustes tahame jõuda.

Praegu on viimane aeg tõsiselt mõtlema hakata, sest mitte kõik inimesed pole joomatõve küüsi langenud ja ainult nende varal saame me mõelda Eestimaa homsele päevale.

Alkoholism on haigus, kuid ta ei ole õnnetus, nagu seda on näiteks nakkushaiguste epidemia puhkemine. See on inimesest endast sõltuv haige. Joomarlus saab alguse lapsepõlvest. Vanemate joomine hävitab laste kaasasündinud kaitsevõime alkoholi vastu. Ka laste mängudes on alati täiskasvanutel nähtud tegevus ja nii nad katavadki peolaudu, lõõvad

klaase kokku, mõrsevad laulda ja tuigerdavad ringi. Kõike tuleb ju teha nii nagu ema ja isa. Iga laps tahab oma ema ja isa sarnaseks kasvada! Pole aga seegi harv juhus, kus lapsed tühjudavad hommikul joomase peaga magavate täiskasvanute järel poolikuid klaase ja pudelit. Sellega on aga väikesel inimesel eeldused joodikuks kasvada loodud, sest mida nooremas eas inimene esmakordselt alkoholi tarvitab, seda kergemini ta joomatõppe haigestub.

Lapsed ja noored tuleb viinast eemale hoida! On kuritegu pakkuda lapsele pitsi veini või šampanjat kooli lõpetamisel või 16-ndal sünnipäeval. Passi või küpsustunnistuse saamine ei tohi saada laste mürgitamise ja Eestimaa hävitamise põhjuseks.

Aina sagedamini kohtame joodikute seas naisi. Pole koledamat asja, kui purjus naine! Õrnem sugu on tööpooldest õrnemana loodud ja seetõttu alkoholismi haigestumise oht ka märksa suurem kui meestel. Piisab väiksemast viinakogusest ja üsna lühikese joomastaažiga naised kaotavad huvi kodu, laste, töö vastu. Kui aga selline naine veel emaks saab? On ammu selge, et joodikust naisel on vähe lootust tervet last ilmale tuua, sest naisel on kõik sugurakud juba tema sündimisel olemas ja elu jooksul neid enam juurde ei teki (mehel tekivad elu jooksul järjest uued seemnerakud), seetõttu neiu põlves joodud alkoholi tõttu võivad sündida vigased lapsed. Ka raseduse ajal joodud alkohol jõuab loote verre. Mingil juhul ei tohi alkoholi tarvitada imetav ema, rinnapiim viib viina imiku organismi.

Alkoholism on krooniline haigus, ta kujuneb välja tasapisi ja hiilivalt. Meedikud jaotavad haiguse diagnoosi täpsustamiseks kolme staadiumi.

Esialgu talutavus viina suhtes tõuseb. See tõuseb ka igal tervel inimesel võrreldes noorukieaga 4—5 korda, kui joodik võib jooe saavutamiseks juua 8—10 korda rohkem kui tervena. (Ei maksa tunnustavalt öelda, et „kannab palju“, see on haigus!) Kaob eneserefleks, mis tervel inimesel on mürgitamise piirajaks. Kui terve inimene peale pidu teisel päeval mingit alkoholi nähagi ei või, siis alkohoolik võib tarvitada viina, veini, õlut suurtes kogustes kasvõi iga päev. Tekib tung alkoholi järele, haige kõik mõtted on meenutustes eelmistest purjumistest ja uutest viinasaamise võimalustest. See esimene haiguse

veini tootis, aastaks-teiseks laiali saata, sestap võtsime vastu otsuse alustada tehase ehitamist tagurpidi. Kõigepealt monteerisime villimisliinid, ostisime õlle toorvillena Sakust ja hakkasime seda villima. Samal ajal ehitasime välja laagerdus-filtreerimisosakonna, kuhu lähemal ajal hakkame vedama Sakust värsket n.n. rohelist õlut, mida hakkame oma tehnikaga järele laagerdama ja filtreerima. Selle tulemusel saame sisuliselt Saku omast juba erineva õlle. Järgmise etapina ehitame välja kääriosakonna ja toome Sakust õlle virde. Siis selgub, kas meil ongi mõtet arendada välja oma õlle keetu, sest see on väga energia- ja töömahukas. Samal ajal Saku Tšehhoslovakkia päritoluga keedukoda on võimeline odavam ja kvaliteetsema õllevirdega varustama kasvõi kogu vabariiki. Seda mõtet sunnib arendama ka veini tootmise taas-alustamise võimalus, mis omakorda nõuab ruume ja mahuteid. Arvatavasti oleks kõige kasulikum jätta õlletootmisest välja esimene virdekeedu osa ja toota vabaneva tootmispinna arvel veini, sest põhilised veinitootmise vahendid on ju olemas. Tootmise mitmekesisus on ju alati teretunud, kui see võimaldab saada maksimaalset kasumit. Niisiis, täna villime õlut. Oleme juba „staažikas“ tootja. Headel päevadel saame maha 1500 kastiga, mis teeb välja 15 tonni

■ PUDELI PUHTUSE EEST VASTUTAB JANA TERASMAA.

■ VALMISTOODANGUT KONTROLLIB TIIA LEINARU.

VALDUR JÕGI fotod

joodavat. Meilt saab õlle osaliselt Tapa ja Rapla, Märjamaa aga põhiliselt meilt. Peale selle on meie austajaid veel Valgas, Võrus ja Tartus, rääkimata Rapla ja Valtu kundedest, kes meid piiravad igal tööpäeval. Niisiis, õlu on taas eesti mehe leidnud — mis teha kui iga sööm lausa rõõm. Homme päev toob kaasa ilmselt meie tehasele nii veini kui õlle ja kui peaks saabuma päev, et õlut ja veini keegi enam ei taha, eks siis saa toota mõdu või muud, ka sellele on mõeldud. Täna aga napib töö käsi õlle ja veinitootmisekski. Loodame, et teeme rõõmu täna kõigile, kel janu ja humalaviha meele järele.

ARVI AARMA, abitootmise peainsener

staadium võib kesta kuni 6 aastat, sõltuvalt organismi tugevusest (lastel ja naistel areneb ta loomulikult tunduvalt kiiremini).

Teises staadiumis püsib kõrge alkoholi taluvus, vahel võivad haiged juua päevas kuni 1,5—2 l viina, tavaliselt kõigub kogus 0,6—1 l vahel. Hommikul haige ei suuda meenutada eelnenud öhtul toimunut, tekivad mäluhäired, kindlasti on vaja peaparandust. Selles staadiumis tekivad juba siseelundite kahjustused (südame, maksa, kõhunäärmehaigused, krambihood). Tööl ja kodus on pahandused ja kuna haigus on alles poolteel, on haige võimeline viinast loobuma mõneks ajaks. Raviga on aga võimalik veel tema täielik tervistamine.

Kolmandas staadiumis tekib kurnatus, kujunevad välja joomaperioodid, igal järgmisel päeval juuakse väiksemal hulgal ja lahjemat jooki, areneb nõrgamõistuslikkus, kriitika langus (ükski ravile saadetud joodik ei tunnistata end joodikuks). Sellise inimese tunneb igaüks kaugelt ära, sest ta näeb alati vanem välja, kui tegelikult on. Nahekahvat, peale suuremat joomist kollakas (maksa kahjustus!) Näonahale tekivad veresoone-

laiendid, nina on tursunud ja lillakas, sellest ka rahvapärane nimetus viinanina.

Need olid hädad, mida joodik põhjustab iseendale. Aga kui palju muret on joodiku peres? Raha, mis mõttetult tuulde lendab, kakkused, muserdatud lapsehinged? Kui palju tegemata töid ja mis hullem — lohakalt tehtud tööd? Kas seda kõike on võimalik kokku rehendada? Meedikule valmistavad aga palju meelehäärmi purjus peaga juhtunud õnnetused. Vähe sellest, et igaüks meist on inetute sõnadega söimata saanud, et kätega kallale tungitakse, võtab selliste õnnetuste ravi pikka aega, kasutatakse niigi väheseid ravimeid, mida võiks hoopis korralike inimeste raviks vaja olla. Ja kui siis veel haiglas olev joodik satub joomahullusesse ehk deliiriumi, kus tema enda tehtud tõve tõttu haigemaja on pea peale pööratud, on meel küll mustemast must. Suure vaevaga saab tohter sellise inimese uuesti jalgadele, aga kui ta mõni aeg hiljem sama patsienti taas laaberdamas näeb, kas peab ta siis tema haigusesse halastavalt suhtuma.

Nüüd võib tekkida küsimus, kui alkoholism on haigus, siis miks teda ei ravita? Häda aga selles ongi, et vaatamata mitmetele proovitud meetoditele pole leitud ühtki, mis inimese lõplikult terveks teeks. Kui esimestes staadiumides veel suurelt jaolt koos haige enese tugeva tahtmisega viinast vabaks saada õnnestub, siis kaugele arenenud tõvega alkohoolik on elav surm, teda ei päästa miski. Seetõttu ei tohi hektetski unustada, et ravi läbiteinud inimesele pitsi ulatada ei tohi (ei aasta ega ka mitte kaksikümend viis aastat peale ravi), sest raviga on haigus alla surutud, ta ei ole kadunud ning üks ainus tervisepits võib vallandada raskema joomaperioodi, kui see oli enne ravi. Iga uus ravikuur on alati väiksema efektiivsusega kui eelmine. Me peame vaatama ravi läbiteinud ja piiripidavaid inimesi kui tublistid ja tahtejõulisi inimesi ning mitte ahvatlema neid uuele joomisele.

Enne kui ma seda jutukest üldse kirjutama hakkasin lugesin haiglas läbi kõik raamatud, kuhu me paneme kirja viinase peaga ravile sattunud inimesed. Asi oli muidugi masendav. Lõputult kakkusi, pussitamisi, vägistamisi, vägistamiskatseid, liiklusõnnetusi. Et ma aga Valtu rahvale kirjutada lubasin, otsisin ma tuttavaid nimesid, neid ma aga ei leidnud ja see rõõmustas mind tublisti, kuigi „Ohistööst“ loetud roolijoodikud jätan küll alati meelde ja sealt saan ka suhtumise „kangelasesse“.

Lõpetuseks tahan veel korra toonitada, et päästa saame me end ja oma Eestimaad ikka ainult ise. Seda tuleb teha kohe, et tulevikus meie omal ja vabal maal ainult terved ja rõõmsad inimesed tööd teha ja elust õnne tunda saaksid.

Valtu rahvale karskeid päevi soovides
REINE KADASTIK, sisearst

SOOVIME ÕNNE!

AEG SEOB PÄEVAD AASTA VIHKU,
SÜNNIPÄEV TOOB LILLED PIHKU.
NEED SUL ÕNNE RÕOMU TOOGU,
PÄIKEST PÄEVADESSE LOOGU.

ÕNNITLEME ABIPELLUMISE PUHUL

KULDNE ON SÖRMUS,
MIS LIIDAB MEID ÕHTE,
KANNAME SEDA KUI TRUUDUSE TÄHTE.
KAUNIS ON SÄRA, MIDA TA HEIDAB,
SUUR ON SEE ARMASTUS,
MIDA TA PEIDAB.

MARVE PARKER JA VALTER JÄRVELA
11 august

KSO „Kalev“ Rapla rajooni suvespartakiaadi kergejõustikuvõistlused kulgesid tihedas rebimises Kaiu kolhoosi sportlastega. Lõpuks suutis Valtu võistkond konkurentide edastada vaid ühe punktiga. Paremaid tulemusi näitasid Jaak Sussi (kuulitõukes teine, 60 m jooksus ja kettaheitel kolmas), Kalju Kalda (teivashüppes esimene), Rein Tukk (kuulitõukes ja odaviskes kolmas), Aivo Smitt (5000 m kolmas), Maie Enni (kuulitõukes esimene ja kettaheitel ning odaviskes teine). Võistkonna edukale esinemisele aitasid veel kaasa Maris Jääger, Riho Kontkar, Andres Piir ja Anu-Kai Kutsar.

21.—23. juunini toimusid Pärnus Eesti töötajate spartakiaadi esimesed finaali võistlused, kus Eesti Kolhoosi kergejõustikus esindas Valtu

kolhoos. Võistkonna komplekteerimisel oli lubatud kasutada tugevamaid sportlasi teistest vabariigi kolhoosidest. Nii esindaski meie majandit neli sportlast Rakvere „Kalevipoja“ kolhoosist.

Riho Auna, Heiki Lasneri, Maris Jäägeri, Olga ja Rein Soku, Kalju Kalda tubli esinemine tagasid esikoha. Luba, minna esindama eesti töötajate kergejõustikku Moskvasse, meile siiski ei antud.

5. august oli tihe võrkpallipäev. Alles õhtuks selgusid parimad. Juba mitmendat aastat ei ole vihmane ilm lubanud Valtu elanikel mängudele kaasa elada. Meeste mängud tuli üle viia Rapla KEK-i, naised mängisid Kehtnas. Võistkonnad olid enam-vähem võrdsed ja võistlus pingeline.

Meeskondadest võitis Läti NSV Madona rajooni Dzelzava, teiseks tuli Viljandi „Vambola“, kolmas koht kuulus Võhma Lihakombinaadile, neljas Valtule, viies Võru raj. „Linda“ kolhoosile ja kuues Märjamaa EPT-le.

Naiskondadest oli võidukas Valtu, teine Märjamaa EPT, kolmas Võru „Linda“ kolhoos, neljas Dzelzava, viies Võhma Lihakombinaat.

Parimaks naismängijaks tunnisi

- 6.10. TAIMI RAHU 45
7.10. ALMA FLAUR 75
10.10. MARGUS KIIK 25
13.10. VIKTOR REINO 45
13.10. LINDA LAURIMAA 75
19.10. HELJA KOOR 60
28.10. KALJU KALDA 35

tati Kulla Lembit Valtust. Parima meesmängija tiitli sai Janis Fjodorovs Dzelzavast.

VTK suvises mitmevõistluses tuli Rapla rajooni ja „Kalevi“ meistriks Kalju Kalda 162 punktiga. Viieast olid parimad granaadivise 64.50 m — 47 punkti, laskmine 92 s. — 45 punkti.

Teise koha sai Peeter Pert 160 punktiga. Peetri parimaks alaks oli samuti granaadivise 63.00 m — 44 punkti ja 100 m jooks 11,7 — 40 punkti. Aivo Smitt oli 100 punktiga seitsmes. Heiki Lasner kogus 99 punkti.

Naistest saavutas Sirkka Lasner 99 punktiga teise koha. Kaotades esikohale ühe punktiga. Üldkokkuvõttes võitis Valtu Kaiu ja Kehtna sovhoosi ees.

Külanõukogude vahelistel kergejõustikuvõistlustel aitasid Kehtna k/n karikat säilitada Maris Jääger, Sirkka Lasner, Malle Paugus, Maie Enni, Kalju Kalda, Heiki Lasner, Riho Kontkar, Andres Piir ja Urmas Lepikul. Ilmselt informatsiooni puudulikkusest tingitult oli osavõtt väga kesine. Peale meie oli väljas veel ainult Juuru k/n.

MAIE ENNI,
spordimetoodik

MEIL ESINEB VARGUSI

Juuli lõpul oli minu aiamaal üks noorevõitu naisterahvas ja noppis punaseid maasikaid. Seda nägi minu naabrinaine ning ajas ta ära. Varas kõneles vene keelt. Siis läinud varas teistele aiamaadele ja mõne aja möödudes nähti teda maasikaid täis kilekotiga. Varas oli üsna jultunud, sest tegutses päeva ajal, sellal, kui kolhoosnikud teevad tööd ja aiamaadel inimesi pole.

Mina ei ole üksi kannataja. Marju, juurvilju ja kartuleid on varastatud teisteltki. See sünnib ilmselt selle pärast, et me vargaid ei karista ja ei too neid avalikkuse ette. Me peaksime ühiselt vargad avastama. Kirjutame neist ja loome nende ümber hukkamõistu õhk-konna.

ANTONINA DEMKINA,
pensionär

Südamlik kaastunne Maigi Leinbergile perega
ema
surma puhul.

IHUNÜHTLUSEST RAPLA KIHELKONNAS

Päris- ja teoorjuse ajal oli talupoegade pekmine mõisates tavaliseks nähtuseks. Kui suurel määral seda julma karistusviisi ühes või teises mõisas talupojad pidid taluma, sõltus suurel määral mõisnikust. Õheks julmemaks olud Järvakandi parun Taube. Kui ta põllule läinud, lasknud ta kõik töölised järgemööda läbi peksta.

Et oma valla meestest kupjad ei olnud alati nii verejanulised, tõi

parun Pärnumaalt Jädiverest kaks uut kubjest. Need sarnanesid oma iseloomult parunile, kuid millegipärast ei meeldinud nad valitsejale ning tema mõjutusel saadeti nad varsti Jädiveresse tagasi.

Valtu mõisas peksti eriti rängalt valitseja Paarmanni ajal. Uue Valtu harrastemaja ehituse ajal tuli igal teomehel kindel hulk materjali päevas kohale vedada. Kes normi ei täitnud, sai ihunuhtlust. Peksa

sai iga pisema asja eest. Jaan Oljumi ema oli Valtu mõisas vaimutõdrukuks. Mõisapäeval rukkeid kokku kandes langesid mõned kõrred maha. Selle eest sai ta nii palju peksta, et jäi eluajaks küürakaks. Oli saanud tavaks, et alati pärast peksasaamist tuli härrat tänada. Üks mees, keda viljavarguse eest pekstud, haaranud tänamise asemel puuhalu ja ähvardanud sellega juuresolevat mõisnikku lüüa. Selle peale tallatud mees uuesti maha ja antud veel 30 hoopit.

Lühendatult „Rapla Koduloolane“
1960. a. nr. 16.

Vastutav toimetaja
ENDEL MALTSAR.
Tegevtoimetaja
AARE HINDREMÄE.
Kujundus
HANNES TEETS.

Valtu kolhoosi infoleht. Toimetust: 203500 Rapla rajoon, Rapla sidesõlm, tel. 62-621. Trükiarv 700. Tasuta.

Maht 1,0 trükipoognat. Trükkoda „Oktoober“, Kreutzwaldi 24.

Tellimise nr. 3229